

UDC 930.85(4-12)

YU ISSN 0350-7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

XXXV

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

Rédacteur

LJUBINKO RADENKOVIĆ

Directeur de l'Institut des Etudes balkaniques

Membres de la Rédaction

FRANCIS CONTE (Paris), DIMITRIJE DJORDJEVIĆ (Santa Barbara),
MILKA IVIĆ, DJORDJE S. KOSTIĆ, LJUBOMIR MAKSIMOVIĆ,
DANICA POPOVIĆ, BILJANA SIKIMIĆ,
ANTHONY-EMIL TACHIAOS (Thessalonique), NIKOLA TASIĆ,
SVETLANA M. TOLSTAJA (Moscou), GABRIELLA SCHUBERT (Jena),
KRANISLAV VRANIĆ (secrétaire)

BELGRADE

2005

réci-proque. Cependant si ces littératures appartiennent toutes deux à l'orthodoxie slave, elles se distinguent bel et bien et connaissent toutes deux un développement spécifique. L'affirmation de l'identité bulgare et serbe passe par une préférence disciplinaire et l'émergence d'une forme littéraire particulière. Les chroniques anonymes semblent avoir une certaine importance dans l'émergence nationale. La recension des ouvrages de cette époque met en exergue les problèmes liés aux sources et aux traductions, principalement lors de l'appropriation de la littérature byzantine en langue grecque. La pluralité des sources et des disciplines utilisées par l'auteur est impressionnante. Ces

sources sont à la fois un témoignage historique et sociologique, les textes bulgares et surtout serbes laissant parfois transparaître des interprétations politiques, ce qui n'est guère le cas dans les hagiographies byzantines. La Serbie est très liée à l'histoire profane et n'est pas aussi soumise à la byzantinisation comme le fut le cas de la Bulgarie. On remarquera que l'Eglise serbe protège l'Etat alors que l'Eglise bulgare est plutôt soumise à l'Etat. C'est en cela qu'il existera une émulation entre la Serbie et la Bulgarie.

On ne pourra reprocher à l'auteur sa rigueur intellectuelle ni son esprit de synthèse, mais on regrettera cependant l'aspect systématique de son approche textuelle.

Boško Bojović

ЕКСПРЕСИВНА ЛЕКSIKA У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ.
ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ И НОРМАТИВНО-КУЛТУРОЛОШКИ АСПЕКТИ
Стана Ристић, *Експресивна лексика у српском језику. Теоријске
основе и нормативно-културолошки аспекти,*
Институт за српски језик САНУ, Београд, 2004, 318 стр.

Монографија Стане Ристић, научног саветника Института за српски језик САНУ, представља синтезу ауторкиних дугогодишњих истраживања проблема експресивности у српском језику. Уводно поглавље, посвећено анализи досадашњих прилога о феномену експресије у славистици, састоји се из два дела: „Експресивност у језику и лексичком значењу“ и „Конотативни аспекти значења експресивне лексике“. Основни текст монографије подељен је у пет делова: „Именички експресиви“, „Глаголски експресиви“, „Дијахрони аспекти експресивности“, „Синхрони аспекти експресивности“ и „Експресивна лексика у дескриптивној лексикогра-

фији“. Целу студију прате резимеи на руском и енглеском језику, регистар експресива, предметни и ауторски регистар.

Методолошке поставке својих истраживања експресивности у српском језику у синхроној и дијахроној перспективи Стана Ристић налази у новијим радовима руских и пољских слависта (Апресјана, Арутјунове, Гака, Караулова, Телије, Вјежбицке и других) из области когнитивне лингвистике и теорије језичке личности. На основу свог одличног познања општих токова савремене лингвистике Стана Ристић суверено изграђује своју теорију језичке експресивности и примењује је на различитим узорци-

ма и корпусима српског, углавном стандардног и књижевног језичког материјала. Семантички садржај експресивне лексике према концепцији Стане Ристић заснива се на конотацији и не може се свести искључиво на лексички план, он обухвата и друге планове: комуникативни, когнитивни, прагматички, функционално-стилски и нормативни.

Новина у србистици, па и славистици уопште, јесте ширина захвата ове монографије: она, поред теоријских поставки и дискусија, омогућава увид у дијахрону перспективу жаргона и еуфемизације (од почетка 19. века до најновијег стања савременог градског жаргона и политичког дискурса). Презентирана анализа експресива узгредно лепо показује колико је за валидне лексиколошке закључке важан проблем извора односно – корпуса, прецизније – отвара се питање да ли се може ставити знак једнакости између лексиколошке базе добијене ексцерпцијом спискова речи (као што је случај са грађом из „Скоротече“) и ексцерпције дела на књижевном и стандардном језику дате епохе? За праћење експресивизације, дакле, није свеједно да ли лексичка грађа припада записаном књижевном језику или усменом говору, односно дијалектима. И даље, како третирати (у београдској лексикографској пракси уобичајене) лексикографске изворе за лексиколошку анализу ове врсте?

Студија базирана на лексичког грађи из 19. века корак је у правцу дијахроне социолингвистике. Други значајан искорак у социолингви-

стику је одељак „Еспресивизација и еуфемизација у савременом српском језику“ (са знатно ширим импликацијама од оних задатих у наслову).

Посебно су значајна лексикографска запажања и сугестије за практичну лексикографску обраду експресивне лексике, произашла из дугогодишњег лексикографског искуства ауторке. Нормативно-стилистички аспект експресивне лексике и експресивности уопште детаљно је сагледан на синхронном и дијахронном плану, чиме се показује значајан удео овог језичког сегмента у регулисању лексичке и говорне норме, као и у функционално-стилском креирању говора/текста.

Књига је намењена у првом реду лингвистима славистичког усмерења, пре свега онима који се баве семантиком, лексикологијом и лексикографијом, али, због свог савременог интердисциплинарног захвата у психоллингвистику и социолингвистику, може бити од користи и стручњацима из других хуманистичких дисциплина, пре свега антрополозима, психолозима и социолозима.

Одлично тематски конципирана, монографија је писана јасним и прецизним научним стилем, фундирана је на релевантној и обимној језичкој грађи и показује искуство зрелог и поузданог научног истраживача. Монографија др Стане Ристић *Експресивна лексика у српском језику* велики је допринос нашој савременој лингвистици, а својим директним везивањем за актуелне тенденције у светској славистици она истовремено има и међународни значај.

Биљана Сикимић